

Eksamen PSYC3220 høsten 2023

Du skal svare på to av de tre oppgavene under:

Oppgave 1) Diskuter påstanden: «Dersom man kjenner en persons Big Five-personlighetstrekk og fasetter, kan man predikere hva personen vil gjøre i de fleste situasjoner og hvordan personens liv vil bli.»

Oppgave 2) Hva vet vi om stabilitet og endring i personlighetstrekk i voksen alder? Drøft hvordan følgende prinsipper for personlighetsutvikling henger sammen med det vi vet om stabilitet og endring i personlighetstrekk: Prinsippet om kumulativ kontinuitet, modningsprinsippet, prinsippet om sosial investering og nisje-valg-prinsippet. På hvilke måter støttes plastisitetsprinsippet av funn fra atferds-genetiske studier?

Oppgave 3) Diskuter utfordringer med å bruke en test som er utviklet i én kultur (eller på ett språk) i en annen kultur (eller et annet språk). Hvorfor kan man ikke alltid uten videre sammenlikne testresultater på tvers av kulturer? Hvilke psykometriske undersøkelser ville du ha gjort før du tok i bruk en personlighetstest som var oversatt fra ett språk til et annet?

Sensorveiledning:

Generelt:

Det er mange måter å besvare en oppgave på, og det er lov å definere at man legger mer vekt på visse deler av oppgaven enn andre. Alt som det er eksplisitt spurt om, må besvares, men noe kan altså besvares kortere dersom andre deler er mer utfyllende besvart. Studenter kan trekke inn ulike deler av pensum, og innhold som er relevant for det som er spurt om, teller positivt selv om det ikke er nevnt eksplisitt i sensorveiledningen.

Fire aspekter skal vektlegges i vurderingen:

- Kunnskapsmengde (teoretisk/empirisk)
- Innsikt (oversikt/forståelse)
- Fremstilling (struktur/begrepsapparat)
- Bruk (selvstendighet)

Det er ikke noe krav om innholdsfortegnelse eller referanseliste.

Sensorveiledning oppgave 1: Under nevnes flere relevante poenger som kan diskutere. Det er ikke krav om at alle poengene er med for å få toppkarakter. En svært god besvarelse vil ha med mange poenger, mens det forventes at besvarelsen inneholder mer enn ett poeng for å bestå. En solid diskusjon som vitner om selvstendighet og evne til å se flere aspekter i sammenheng kan gi toppkarakter selv om bare noen av momentene under er med.

Studentene forventes å forstå at personlighetstrekk kan brukes til å predikere atferdstendenser over tid, men ikke enkeltatferd. Det er dessuten forskjell på å predikere på gruppenivå og individnivå. Svært gode besvarelser vil også diskutere at hvor godt prediksjoner fungerer er avhengig av forekomsten av det man ønsker å predikere.

Det kan være relevant å trekke inn maskinlæring/KI og at det skjer en rask utvikling her, slik at vi ikke vet hvor godt man vil kunne predikere i framtiden. Dersom dette diskuteres, trekker det opp om studenten også kan forklare noen sentrale utfordringer med slike prediksjoner – slik som manglende validitet og replikerbarhet (jmf. pensumartikkel av Bleidorn).

Det er også relevant å diskutere person-situasjon-korrelasjoner, som kan bidra til å forklare at det er sammenhenger mellom personlighetstrekk og utfall – vi skaper og velger situasjoner ut ifra vår personlighet. Disse situasjonene kan så påvirke livsutfall. Person-situasjon-interaksjon er også relevant, siden de kan bidra til å forklare hvorfor det er vanskelig å predikere ut ifra personlighetstrekk – ett og samme trekk kan gi opphav til ulik atferd avhengig av situasjon.

Personlighetsendringer gjennom livet kan også bidra til å svekke sammenhenger mellom personlighet målt på ett tidspunkt og utfall senere i livet.

Studenten kan også drøfte at Big Five bare i begrenset grad kan predikere politiske holdninger og politisk atferd og patologi. Det kan også være relevant å trekke inn at personlighet er mer enn trekkene, og at kjennskap til trekk og fasetter ikke er nok til å forstå en person og hans liv.

Sensorveiledning oppgave 2: Oppgaven er omfattende, med mange underspørsmål. Det er derfor ikke noe krav om at man går dypt inn i alle. En toppbesvarelse vil inneholde presise beskrivelser av de ulike prinsippene, samt vise at studenten har forstått hvordan empirien støtter eller ikke støtter de ulike prinsippene. En minimumsbesvarelse inneholder svar på alle deler av oppgaven. Evne til å diskutere empirien, som å framheve begrensninger når det gjelder å trekke kausale slutninger – trekker opp. Det trekker også opp dersom studenten har forståelse når det gjelder andre utfordringer med å studere hvordan personlighet endrer seg – for eksempel behov for longitudinelle studier og noenlunde representative utvalg.

De viktigste absolutte endringene (gjennomsnittsendringer) er økt A, C og redusert N. Når det gjelder relativ stabilitet, øker korrelasjonene (stabiliteten) fram mot ca. 50-60-årene, for deretter å synke noe. Noen andre endringer er også nevnt i boka. Disse funnene er oppsummert av hhv. modningsprinsippet og prinsippet om kumulativ kontinuitet.

En god besvarelse bør se prinsippene i sammenheng med de empiriske funnene. En korrekt forklaring av forskjellen mellom gjennomsnittsendring/stabilitet og rangordensendring/stabilitet trekker opp.

Prinsippet om sosial investering forklarer modning i personligheten med at vi inntar mer ansvarsfulle roller når vi blir voksne. Det finnes en del krysskulturell empirisk støtte for dette prinsippet. En god besvarelse bør problematisere kausalitet angående dette. Det er også noen studier som sammenlikner personer innad i samme kultur, som kanskje ikke støtter prinsippet. Dette er ikke nevnt i boka, men diskutert i forelesning, og det trekker opp å nevne dette, men er ikke noe krav.

Nisjevalgprinsippet sier at vi velger situasjoner/miljøer som passer vår personlighet, og at dette bidrar til stabilitet.

Plastisitetsprinsippet sier at personligheten kan påvirkes av miljøet gjennom hele livet. Funn fra (kvantitative) atferds-genetiske studier støtter dette.

Sensorveiledning oppgave 3: Besvarelsen bør inneholde en gjennomgang av utfordringer ved å bruke en test som er utviklet på ett språk (i en kultur) på et annet språk (i en annen kultur). Eksempler er at spørsmål kan oppfattes ulikt i ulike kulturer eller forandre mening når de oversettes. Normering gjort i en kultur kan heller ikke uten videre brukes i en annen kultur. Referansegruppeeffekter (sammenlikningsgrunnlaget for hva som er typisk atferd kan variere på tvers av kulturer) er relevant å diskutere her. Det er også relevant at livsbetingelser kan påvirke skårer som egentlig er ment å måle personlighet, og dette kan variere mellom land/kulturer. Det er også relevant å ha med at mye av den krysskulturelle forskningen som er gjort på for eksempel Big Five, i stor grad inkluderer studenter. Dette kan ha betydning for generaliserbarheten av funnene.

Det er viktig at studenten forstår at en test som viser gode psykometriske egenskaper i en kultur/på ett språk, ikke nødvendigvis viser gode psykometriske egenskaper når den er oversatt til et annet språk. Relevante psykometriske undersøkelser er: Reliabilitet (f.eks. Chronbach's alpha og test-retest) og validitet (f.eks. kriterievaliditet, divergent og konvergent validitet). Vær obs på at validitet kan klassifiseres på ulike måter i ulike artikler/kapitler studentene har hatt på pensum i løpet av studiet. Flere klassifiseringer godtas så lenge det er en rød tråd i studentens besvarelse når det gjelder dette.

- Andre relevante psykometriske egenskaper er faktorstruktur: Viser testen like mange, og de samme, faktorene etter oversettelse? Er faktorladningene omtrent de samme?
- Det er ikke spurt eksplisitt etter IRT (item response theory) i oppgaven, og det er derfor ikke noe krav at dette er med i besvarelsen. Det trekker likevel opp å ta dette med. De viktigste

poengene ved IRT er at en persons svar på et spørsmål er påvirket av både personens egenskaper og av egenskaper ved testen. Videre kan IRT si noe om de ulike leddene/spørsmålene i en test og ikke bare om testen som helhet. IRT kan brukes til å undersøke om testen fungerer like godt for ulike grupper (personer fra ulike kulturer f.eks.) når det gjelder hvor på et kontinuerlig trekk spørsmålet/testen kan skille mellom folk. Dette fenomenet har ulike navn, som lokasjon, vanskelighet eller evne. Det handler om spørsmålet/testen skiller mellom folk som har svært lave versus lave verdier av et trekk, eller mellom folk som har gjennomsnittlige versus høye verdier, for eksempel. IRT kan også brukes til å undersøke hvor mye informasjon ulike ledd/spørsmål bidrar med (reliabilitet).

En toppbesvarelse vil inneholde grundige diskusjoner av flere av de ovenfornevnte poengene, i tillegg til at flere ulike psykometriske tester er beskrevet. En toppkarakter krever også at studenten viser forståelse når det gjelder hva som er rasjonale for å gjøre de ulike psykometriske undersøkelsene, og hva resultatene kan bety. En minimumsbesvarelse krever at alle deler av oppgaven er besvart, og at studenten viser tydelig forståelse når det gjelder at tester ikke nødvendigvis vil fungere som ønsket ved oversettelse til annen kultur/språk.